

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การสืบทอดอาสาสมัครและคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชน ปทุมสาคร ตำบลเกษตรพัฒนา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืนจากปัจจุบันสู่นาคต

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลพร้อมวิเคราะห์เนื้อหาในส่วนของ การตอบใจที่ในประเด็น คำถามนำวิจัย ข้อที่ 3 คือ กระบวนการสืบทอดอาสาสมัครและคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครในลักษณะใดที่นำไปสู่การพัฒนาสู่ความยั่งยืน

จากข้อค้นพบในบทที่ 4 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครจากอดีตจนถึงปัจจุบัน คือ การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วม ดังนั้นการนำเสนอข้อมูลในบทที่ 5 นี้ จึงเป็นส่วนที่เชื่อมโยงมาจากการนำเสนอประเด็น การบริหารจัดการ โดยเฉพาะการบริหารจัดการบุคคลและการมีส่วนร่วมที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 4 โดยในบทนี้จะมุ่งเน้นการวิเคราะห์และทำความเข้าใจกับตัวแปรเรื่องระบบการสืบทอดอาสาสมัคร และคณะกรรมการที่ส่งผลต่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครในอนาคต โดยผู้วิจัยจะแบ่งประเด็นในการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็นหลักดังนี้

- 5.1 ประเภทของบุคลากรที่จะศึกษาระบบการสืบทอดของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาคร
- 5.2 กระบวนการในการสืบทอดบุคลากรของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาคร
- 5.3 ปัจจัยที่มีผลต่อระบบการสืบทอดเพื่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาคร โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาดังนี้
  - 5.3.1 แนวโน้มอายุ
  - 5.3.2 อาชีพ
  - 5.3.3 การถ่ายทอดความรู้
  - 5.3.4 การหาบุคลากรมาทำงานแทนเมื่อมีผู้หยุดงาน
  - 5.3.5 วิธีการหาตัวแทนเมื่อมีบุคลากรเลิกทำงาน

5.1 ประเภทของบุคลากรที่จะศึกษาระบบการสืบทอดของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

บุคลากรของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครที่ผู้วิจัยจะศึกษาระบบการสืบทอดแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก

5.1.1 คณะกรรมการ

คณะกรรมการเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนสถานีวิทยุชุมชนให้เกิดการพัฒนาไปสู่การดำรงอยู่อย่างยั่งยืน เพราะเป็นกลุ่มแกนหลักของคนที่มีความกระตือรือร้น ซึ่งวิทยุชุมชนถึงแม้จะมีรายละเอียดของโครงสร้างและการบริหารจัดการที่แตกต่างจากวิทยุธุรกิจ หรือวิทยุสาธารณะของรัฐ แต่เมื่อมองในภาพรวมการบริหารจัดการงานถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ ที่มีผลต่อการดำรงอยู่ นั่นคือ งานด้านการผลิตรายการ และงานอื่นนอกเหนือจากการผลิตรายการ ดังนั้นคณะกรรมการที่ทำงานอยู่ในฝ่ายต่างๆ จึงมีส่วนสำคัญในการช่วยผลักดันและประคับประคองในวิทยุชุมชนมีแนวโน้มที่จะพัฒนาและดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชนของประเทศไทยพบว่า จำนวนคณะกรรมการที่ทำงานจริงจะมีน้อยกว่าจำนวนคณะกรรมการในผังโครงสร้าง ทั้งนี้ประเด็นปัญหาเรื่องการสร้างระบบการสืบทอดคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพมักถูกมองข้าม ซึ่งระบบการสืบทอดคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพ หมายถึงการรักษาสมดุลของจำนวนคณะกรรมการที่ทำงานจริงให้มีลักษณะหมุนเวียนทำงานอย่างต่อเนื่อง และเป็นบุคลากรที่มีใจอาสาทำงานเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริง จากความสำคัญดังกล่าวจึงนำมาสู่การศึกษาระบบการสืบทอดคณะกรรมการของวิทยุชุมชน

5.1.2 อาสาสมัคร

วิทยุชุมชนได้ชื่อว่าเป็นวิทยุแห่งอาสาสมัคร การดำเนินงานต่างๆ ทั้งงานหน้าจากที่เป็นการผลิตรายการวิทยุ หรืองานหลังฉากอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการผลิตรายการวิทยุ จำเป็นต้องให้บุคลากรหมุนเวียนเข้ามาทำงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งในลักษณะอาสาสมัครขาประจำและอาสาสมัครขาจร ดังนั้นการสร้างระบบการสืบทอดอาสาสมัครที่ดี และมีการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่องจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาและดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของวิทยุชุมชน

ลำดับถัดไป ในหัวข้อกระบวนการในการสืบทอดบุคลากรของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ผู้วิจัยจะกล่าวถึงระบบการสืบทอดคณะกรรมการและอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเพื่ออธิบายเป็นกรณีตัวอย่างพร้อมทั้งวิเคราะห์ปัญหาและเสนอหนทางในการแก้ไข ซึ่งจะทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเรื่องการสืบทอดบุคลากรกับการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของวิทยุชุมชนที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

5.2 กระบวนการในการสืบหอบุคลากรของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ปฐมสาคร

5.2.1 คณะกรรมการ

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ไม่มีการกำหนดแบบแผนหรือสร้างกระบวนการในการคัดเลือกคณะกรรมการอย่างเป็นระบบ เนื่องจากไม่มีการกำหนดวาระในการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการที่แน่นอน การสืบหอบุคลากรจึงเป็นไปในลักษณะเป็นคณะกรรมการเก่าที่มาจากการเลือกตั้งในชุดแรก เรียนรู้งานฝ่ายอื่นๆเพิ่มเติมแล้วขยับมาทำงานควบรวมหลายหน้าที่เพื่อทดแทนคณะกรรมการเดิมที่ยุติบทบาทไป หรือในอีกกรณีหนึ่งคือ การขยับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครนักจัดรายการ แล้วมาทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการเพิ่มเติมในภายหลัง เช่น กรณีของคุณโชคชัย สุขสาคร และคุณกฤษฏา แก้วอรุณ ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดไว้ในบทที่ 4 หัวข้อการบริหารจัดการบุคคล ประเด็นย่อยเรื่อง คณะกรรมการแล้ว ทั้งนี้การไม่กำหนดวาระการทำงานของคณะกรรมการอย่างเป็นทางการส่งผลเสียต่อการสืบหอบุคลากรดังกล่าว จำนวนคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครลดน้อยถอยลงไปมาก เนื่องจากไม่สามารถเตรียมการหาคนมารองรับได้อย่างทันที่

ลำดับถัดไปผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลในส่วนของการสืบหอบุคลากรของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากปัจจุบันไปสู่อนาคต โดยพิจารณาจากการสร้างตัวแทนของคณะกรรมการในลักษณะตัวแทนรุ่นใหม่ หรือ second linear เพื่อทำหน้าที่สืบหอบุคลากรทำงานในแต่ละฝ่ายดังตารางที่ 33

ตารางที่ 33 การสืบทอดคณะกรรมการรุ่นใหม่ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้
 วิทยาลัยชุมชนปทุมธานี (Second linear)

ชื่อฝ่าย	คณะกรรมการ ปี 2551 (คน)	การสืบทอดคณะกรรมการรุ่นใหม่
ฝ่ายบริหาร	1	ไม่มีการสืบทอดคณะกรรมการ รุ่นใหม่ ผู้ทำงานคือคณะกรรมการเดิม
ฝ่ายที่ปรึกษา	-	ไม่มีการสืบทอดคณะกรรมการ รุ่นใหม่
ฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนิน รายการ	1	ไม่มีการสืบทอดคณะกรรมการ รุ่นใหม่ ผู้ทำงานคือคณะกรรมการเดิม
ฝ่ายตรวจสอบการดำเนิน รายการและจัดผังรายการ	3	ไม่มีการสืบทอดคณะกรรมการ รุ่นใหม่ ผู้ทำงานคือคณะกรรมการเดิม
ฝ่ายเทคนิค	1	มีคณะกรรมการเดิมทำงาน 1 คน ปัจจุบันสร้างผู้ช่วยขึ้นมาอีก 1 คน แต่ยังไม่ได้เป็นคณะกรรมการเต็มตัว
ฝ่ายประสานงานระดับ จังหวัด	1	ไม่มีการสืบทอดคณะกรรมการ รุ่นใหม่ ผู้ทำงานคือคณะกรรมการเดิม
ฝ่ายเลขานุการ	2	ไม่มีการสืบทอดคณะกรรมการ รุ่นใหม่ ผู้ทำงานคือคณะกรรมการเดิม
ฝ่ายทะเบียนและ การเงินการบัญชี	2	มีการสืบทอดคณะกรรมการ ปัจจุบันมีคณะกรรมการใหม่ทำงาน 2 คน

หมายเหตุ

คณะกรรมการเหลืออยู่ 7 คน แต่บางคนทำงานมากกว่า 1 ฝ่าย

จากตารางที่ 33 จะเห็นได้ว่าจากคณะกรรมการทั้ง 8 ฝ่าย พบว่ามีเพียง 2 ฝ่าย เท่านั้นที่มีการสร้างผู้สืบทอดรุ่นใหม่ คือ ฝ่ายเทคนิค และฝ่ายทะเบียนและการเงินการบัญชี เพื่อเตรียมสานต่องานต่อไปในอนาคต ซึ่งการสืบทอดคณะกรรมการในลักษณะดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการในหลายๆด้าน เพราะคณะกรรมการที่เหลืออยู่จะต้องทำงานหนักมากขึ้น ต้องรับภาระในการดูแลงานนอกฝ่ายของตนเองด้วย ซึ่งจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการที่เหลืออยู่ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ระบุว่า การบริหารจัดการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีลักษณะถ้อยที่ถ้อยอาศัย ต่างคนต่างช่วยกันดูแลซึ่งกันและกันไม่มีการแบ่งงานกันอย่างชัดเจน ซึ่งลักษณะการบริหารจัดการดังกล่าวส่งผลดีกับงานบางประเภทเช่นการตรวจสอบการจัดรายการ แต่สำหรับการบริหารจัดการในฝ่ายอื่นๆ การไม่แบ่งงานให้ชัดเจนส่งผลเสีย เพราะภาระความรับผิดชอบจะตกหนักอยู่กับคณะกรรมการเพียงไม่กี่คน เช่น คุณสุภิญญา น้อยนารถ และคุณบุญชอบ ทับไกร ซึ่งหากคณะกรรมการผู้เป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการสถานีลดบทบาท หรือยุติบทบาทการทำหน้าที่ การพัฒนาและการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนก็จะชะงักงัน เห็นได้จากหลังจากปี 2550 คุณบุญชอบ ทับไกร คณะกรรมการหลักของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ซึ่งเดิมทำงานอยู่ที่สถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนาอันเป็นสถานที่ตั้งของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ได้ย้ายไปทำงานที่เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา ด้วยภาระหน้าที่การทำงานหลักที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับความห่างไกลของสถานที่ทำงาน ทำให้คุณบุญชอบลดบทบาทการทำหน้าที่ลง ส่งผลให้การบริหารจัดการงานของสถานีวิทยุชุมชนขาดความคล่องตัว ไม่สามารถจัดการประชุมได้อย่างสม่ำเสมอ ประกอบกับในช่วงหลังจากปี 2548 ความสนใจของคนในชุมชนที่มีต่อจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเริ่มลดน้อยถอยลง ทำให้สถานภาพของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครสามารถดำรงอยู่ได้แต่ขาดการพัฒนา จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่าการไม่สร้างคณะกรรมการรุ่นใหม่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาสถานีวิทยุชุมชนไปสู่ความยั่งยืน

พิจารณาจากข้อมูลข้างต้นที่ระบุว่า คณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีจำนวนลดลงอย่างมากจาก 47 คน เหลือเพียง 7 คน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาเหตุของการลดจำนวนลงของคณะกรรมการ สามารถสรุปได้ดังนี้

(1) คณะกรรมการในฝ่ายบริหารและคณะกรรมการที่ปรึกษายุติบทบาท

คณะกรรมการเดิมที่อยู่ในฝ่ายบริหารและฝ่ายคณะกรรมการที่ปรึกษาส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. สมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งมีวาระในการดำรงตำแหน่งทางราชการ โดยในช่วงระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง ได้ตกลงสร้างความร่วมมือในการสนับสนุน

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนชนปฐมสาครไว้ ตั้งแต่เมื่อครั้งกำนันสมจิตรเรียกประชุมและกระจายความรู้เรื่องวิद्यุชุมชนให้กับผู้นำอีก 6 ตำบลได้รับทราบ แต่เมื่อผู้นำเหล่านั้นหมดวาระพ้นจากตำแหน่ง ก็ได้ยุติบทบาทการเป็นคณะกรรมการลงด้วย เพราะคณะกรรมการฝ่ายบริหารและฝ่ายคณะกรรมการที่ปรึกษาจะดูแลงานในส่วนของการวางนโยบายการดำเนินงาน ไม่ได้ดูแลงานในภาคปฏิบัติ หรือส่วนของการออกอากาศ พอผ่านระยะแรกของการก่อตั้งมาได้ คณะกรรมการในฝ่ายบริหารและฝ่ายคณะกรรมการที่ปรึกษาเห็นว่าคณะกรรมการและอาสาสมัครที่เหลืออยู่สามารถดำเนินงานเองได้ จึงยุติบทบาทไปโดยปริยาย พิจารณาจากบทสัมภาษณ์ของคุณสุภิญญา น้อยนารถ คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครเรื่องคณะกรรมการซึ่งมีใจความดังนี้

“คณะกรรมการอยู่ไม่ครบ ชุดแรกเลยจะเป็นกรรมการจากหลายตำบล แต่ชุดแรกเลยก็ยังเป็นกรรมการอยู่นะเราไม่ได้ปลดออก แต่ว่ากลุ่มคนทำงานไม่ชุดเดิม คือผู้นำเขาหมดวาระในพื้นทีของเขา แล้วเขาก็เห็นว่าเราพออยู่ได้ เขาก็ถอยออกไป แล้วเราก็ไม่เคยได้เลือกตั้งกรรมการใหม่เลย คือคนทำงานก็จะหมุนเวียนกันเข้ามา ก็จะมีน้องใหม่ๆเข้ามาช่วย แต่กรรมการในกระดาษยังเป็นชุดเดิม แต่คนทำงานจริงก็เปลี่ยนไป” (สุภิญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2551)

คณะกรรมการเหล่านั้นจึงไม่ได้แนะนำผู้นำรุ่นต่อๆมาให้รู้จักกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร ทำให้ผู้นำรุ่นใหม่รู้จักวิद्यุชุมชนปฐมสาครจากการฟังรายการอย่างผิวเผิน เนื่องจากเวลาไม่เอื้ออำนวย การใช้ประโยชน์จากวิद्यุชุมชนจึงน้อย การตระหนักถึงความสำคัญของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครก็ลดลงตามลำดับ ส่งผลให้ผู้นำรุ่นใหม่ไม่เกิดแรงจูงใจที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการ ดังนั้นเมื่อคณะกรรมการคนเก่าลาออกไป และไม่มีคณะกรรมการคนใหม่เข้ามาทดแทน จำนวนของคณะกรรมการจึงลดลงเรื่อยมา

“เคยฟังบ้าง แต่ไม่เคยได้รับข้อมูลก่อนหน้านั้น แต่ก็ไม่ได้ฟังบ่อย ไม่ได้ฟังเป็นเวลา เปิดฟังผ่านๆ”(ชัยยศ สุขสาคร, กำนันตำบลคลองตัน, สัมภาษณ์ 23 มกราคม 2552)

- (2) คณะกรรมการบางคนมีภารกิจในอาชีพหลักที่มากขึ้นจึงถอนตัวออกไป เพราะไม่มีเวลาเข้ามาดูแลรับผิดชอบงานวิद्यุชุมชน

งานวิद्यุชุมชนมีลักษณะเป็นงานที่ต้องทำอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นเมื่อคณะกรรมการคนใดไม่มีเวลาเพียงพอที่จะเข้ามารับผิดชอบก็จะล่าถอยและยุติบทบาทไปหรือหาบุคคลอื่นมาปฏิบัติหน้าที่แทน เช่น กรณีของคุณสุนทร โคจร คณะกรรมการฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการ ฝ่าย

ตรวจสอบการดำเนินงานรายการและจัดผังรายการ และฝ่ายทะเบียนและการเงินการบัญชี ประกอบอาชีพรับราชการครู โรงเรียนบ้านคลองตัน มีภารกิจเพิ่มมากขึ้นต้องดำเนินการเรื่องวิทยฐานะครู เวลาว่างจึงน้อยลง ไม่สามารถเข้าประชุมได้อย่างสม่ำเสมอ จึงขอยุติบทบาทการเป็น คณะกรรมการไปเมื่อปี 2550

การลดจำนวนลงของคณะกรรมการสะท้อนให้เห็นประเด็นที่น่าสนใจประการหนึ่งคือการดำรงอยู่ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครนั้น คณะกรรมการผู้เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนสถานีแม้จะมีจำนวนลดลง แต่ถ้ากลุ่มแกนที่เหลืออยู่มีคุณภาพ ซึ่งหมายถึง เป็นผู้มีจิตสาธารณะ เสียสละ และรับผิดชอบต่องานของสถานีอย่างเต็มที่ ก็สามารถปรับระดับประกอบสถานะในสถานีวิทยุชุมชนดำรงอยู่ต่อไปได้ แต่อย่างไรก็ตามคณะกรรมการควรจะมีการหมุนเวียน สืบทอดงานจากรุ่นสู่รุ่นด้วย เพราะการที่จำนวนของคณะกรรมการลดลงจะมีผลต่อความคล่องตัวในการพัฒนาสถานีเพราะขาดความร่วมมือจากกลุ่มคนที่หลากหลาย และภาระหน้าที่ของกรรมการที่เหลืออยู่ก็จะหนักมากขึ้น เนื่องจากปริมาณงานมากเท่าเดิม แต่ผู้รับผิดชอบลดลง ดังนั้นหากหาผู้รับผิดชอบเพิ่มเติมเพื่อมากระจายงานได้ จะทำให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการมากขึ้น

5.2.2 อาสาสมัคร

ผู้วิจัยแบ่งประเภทอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครออกเป็น 2 ประเภทตามเกณฑ์หน้าที่ความรับผิดชอบ นั่นคือ อาสาสมัครนักรับจัดรายการ และอาสาสมัครอื่นๆ นอกเหนือจากการจัดรายการ ซึ่งอาสาสมัครที่ดูแลรับผิดชอบงานด้านอื่นๆ นอกเหนือจากการจัดรายการไม่ต้องผ่านกระบวนการที่ซับซ้อนเหมือนกับอาสาสมัครนักรับจัดรายการ เนื่องจากลักษณะการเข้ามาทำงานของอาสาสมัครที่เข้ามาทำงานอื่นๆ เช่น ช่วยตรวจสอบการจัดรายการ ช่วยเหลือกิจกรรมพิเศษ เช่นงานวันเกิดสถานี การช่วยงานเหล่านี้คนในชุมชนมักเข้ามาทำโดยไม่รู้ตัวคือการเข้าร่วมทำงานในฐานะอาสาสมัครของวิทยุชุมชน ประกอบกับการช่วยงานอื่นๆ เป็นไปในลักษณะเข้ามาทำงานชั่วคราวครั้งชั่วคราว ไม่ได้เข้ามาทำงานอย่างสม่ำเสมอเหมือนนักรับจัดรายการวิทยุ

กระบวนการเข้ามาเป็นอาสาสมัครนักรับจัดรายการ

- (1) กรอกแบบฟอร์มการขอใช้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครและพูดคุยเบื้องต้น
- (2) ทดสอบทางทฤษฎี
- (3) ทดสอบภาคปฏิบัติ
- (4) ได้ใบรับรองจากคณะกรรมการ
- (5) ได้รับบัตรประจำตัวของทางสถานี

(1) **กรอกแบบฟอร์มการขอใช้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครและพูดคุยเบื้องต้น**

บุคคล หรือกลุ่มคนใดในชุมชนที่มีความประสงค์จะเข้ามาดำเนินรายการ หรือเป็นอาสาสมัครของทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจะต้องกรอกใบสมัครซึ่งมีรายละเอียดตามแบบฟอร์มด้านล่างนี้ และก่อนที่จะทำการทดสอบในขั้นตอนต่อไปคณะกรรมการจะทำการพูดคุยเบื้องต้นเพื่อพิจารณาว่ามีคุณสมบัติพื้นฐานดังต่อไปนี้หรือไม่

- (1.1) มีจิตสาธารณะเป็นอันดับแรก
- (1.2) มีเวลาว่างพอสมควร (เนื่องจากงานวิทยุเป็นงานประจำ ต้องทำทุกวัน)
- (1.3) มีวิจรรย์ญาณที่ดี
- (1.4) เข้าใจหลักเรื่องการสื่อสารในที่สาธารณะ
- (1.5) มีความชำนาญเฉพาะด้านในงานที่สนใจ เช่น ความชำนาญทางบัญชีหากสนใจเข้ามาดูแลงานด้านบัญชี เป็นต้น

หมายเหตุ คุณสมบัติดังกล่าวไม่ได้มีการระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์จากคำสัมภาษณ์ของคณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครและนำมาแยกประเภทตามหลักการคัดเลือกบุคลากรในแนวคิดการบริหารจัดการบุคคลของวิทยุชุมชน

ทั้งนี้รายละเอียดของคุณสมบัติพื้นฐานได้กล่าวอธิบายอย่างละเอียดไว้บทที่ 4

ในส่วนของการบริหารจัดการบุคคลในประเด็นการคัดกรองอาสาสมัครแล้ว

หลังจากอาสาสมัครหน้าใหม่กรอกใบสมัครและพูดคุยเบื้องต้นกับคณะกรรมการและอาสาสมัครรุ่นที่แล้ว จะต้องผ่านกระบวนการทดสอบในขั้นตอนต่อไป แต่การทดสอบมีข้อยกเว้นสำหรับในกรณีของอาสาสมัครที่มีความชำนาญเฉพาะทางเช่น อาสาสมัครนักจัดรายการช่วงหมออนามัยห่วงใยสุขภาพ คุณณฤติกา บุญรัตน์ประภา ที่ไม่ต้องผ่านกระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอน เพราะเข้ามาจัดรายการแทนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขคนเก่าอย่างกะทันหัน จึงเข้ามาเรียนรู้กระบวนการจัดรายการด้วยตนเอง โดยมี คุณจรรยา ทองศิริมา แม่บ้านของสถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา ซึ่งมีความชำนาญในการใช้อุปกรณ์เนื่องจากทำหน้าที่เปิดเพลงแทนนักจัดรายการที่ไม่มาเป็นผู้ช่วย

ตัวอย่างแบบฟอร์มการขอใช้สถานีวิทยุชุมชนปฐมสาคร FM.106.25 MHz.

99 หมู่ 5 ต.เกษตรพัฒนา อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร

ชื่อกลุ่ม.....

ที่อยู่.....

ผู้รับผิดชอบ.....

โทร.....

ผู้ร่วมจัดรายการ

1. ....

โทร.....

2. ....

โทร.....

3. ....

โทร.....

4. ....

โทร.....

5. ....

โทร.....

ขอจัดรายการวิทยุชุมชนปฐมสาคร FM.106.25 MHz.

ชื่อ.....ช่วงเวลา.....ของวัน.....

โดยมีรูปแบบรายการ.....

กลุ่มผู้ฟัง.....

วัตถุประสงค์เพื่อ

1. ....

2. ....

3. ....

โดยผู้จัดรายการยินดีให้ความร่วมมือปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครอย่างเคร่งครัดพร้อมทั้งรับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้นจากการกระทำของกลุ่ม หากผู้จัดรายการของกลุ่มปฏิบัติผิด ไม่เป็นไปตามกฎ กติกา และระเบียบของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

(2) ทดสอบทางทฤษฎี

การทดสอบทางทฤษฎีมีขึ้นเพื่อตรวจสอบความสนใจของผู้ที่จะเข้ามาเป็นอาสาสมัครและตรวจวัดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิทยุชุมชน หลักการสำคัญของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร และความเข้าใจในข้อควรปฏิบัติสำหรับนักจัดรายการวิทยุชุมชน โดยอาสาสมัครหน้าใหม่จะต้องทำแบบทดสอบซึ่งจัดทำโดยคุณบุญชอบ ทับไกร คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

ลักษณะของแบบทดสอบทางทฤษฎี

ข้อสอบจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 มีลักษณะเป็นข้อสอบอัตนัย เต็มคำสั้นๆ จำนวน 6 ข้อ เพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิทยุชุมชน และประวัติความเป็นมาเบื้องต้นของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ซึ่งก่อนทำการทดสอบอาสาสมัครจะได้รับแจกเอกสารประวัติความเป็นมาของสถานีวิทยุชุมชนกลับไปอ่าน ซึ่งเป็นกุศโลบายให้อาสาสมัครทุกคนได้รับทราบแนวทางการดำเนินงานวิทยุชุมชนที่แท้จริง และรับทราบความเป็นมาของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร เพราะถ้าหากติดประกาศความเป็นมาและข้อบังคับต่างๆไว้ที่สถานีแต่ไม่มีคนอ่าน ก็จะไม่เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ

ส่วนที่ 2 เป็นข้อสอบถูกผิดจำนวน 24 ข้อ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในฐานะนักจัดรายการวิทยุ ซึ่งลักษณะของคำถามจะเป็นการตรวจสอบความเข้าใจในสิ่งที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติในการดำเนินรายการวิทยุชุมชน และเพื่อป้องกันการสับสนว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ หลังจากทำแบบทดสอบแล้วคณะกรรมการจะเฉลยในสิ่งที่ถูกต้องให้รับทราบเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนต่อไป

ทั้งนี้ผู้ที่ผ่านการทดสอบต้องได้คะแนนมากกว่ากึ่งหนึ่งหรือ 15 คะแนนขึ้นไป

แต่การทดสอบทางทฤษฎีไม่ได้เคร่งครัดมากนัก เนื่องจากมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการทดสอบความเข้าใจและความสนใจของอาสาสมัครเบื้องต้นเท่านั้น หากได้คะแนนน้อยก็จะมีกรอธิบายทำความเข้าใจกันใหม่อีกครั้ง มิได้มีการจำกัดสิทธิในการเข้ามาจัดรายการแต่อย่างใดอีกทั้งในกรณีของอาสาสมัครบางคนที่มีความชำนาญเฉพาะทาง เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งมาประจำการที่สถานีอนามัย และจะเข้ามาช่วยจัดรายการหมออนามัยห่วงใยสุขภาพ ก็จะได้รับกรยกเว้นการทดสอบ

“ไม่ได้ผ่านการทดสอบ แต่ให้แบ่งห้องที่อนามัยที่เคยจัดมาช่วยสอนเรื่องเครื่องมือ เพราะว่าเหมือนเรามีความชำนาญเฉพาะทาง แล้วก็เข้ามาทำหน้าที่แทนหมออนามัยคนเก่า แล้วมันเหมือนเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งด้วยในการจัดรายการสำหรับ หมออนามัยที่มาประจำการที่นี่ จะต้องเข้ามาทำ”(กฤติกา บุญรัตน์ประภา, เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีนอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา, สัมภาษณ์ 23 มกราคม 2552)

เหตุผลของการสร้างแบบทดสอบทางทฤษฎี

จากการสัมภาษณ์คุณบุญชอบ ทับไกร คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสภาคร ผู้ออกแบบข้อสอบทางทฤษฎี ระบุว่า ได้สร้างแบบทดสอบทางทฤษฎีขึ้นมาเพื่อเป็นการทดสอบความเข้าใจและความสนใจเกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสภาครของอาสาสมัครเบื้องต้นก่อนที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นนักจัดรายการ

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เหตุผลของการสร้างแบบทดสอบทางทฤษฎีเพิ่มเติมจากการประมวลคำสัมภาษณ์ของคณะกรรมการจุดปฏิบัติการวิทยุชุมชนปฐมสภาคร พบว่า แบบทดสอบทางทฤษฎีจะเป็นเครื่องมือในการสร้างการรับรู้กฎระเบียบต่างๆของ ทางสถานีทางอ้อม เนื่องจากคณะกรรมการหลายคนระบุว่า ภาษาที่ใช้ในการบัญญัติจรรยาบรรณมีความเป็นทางการเข้าใจยาก การติตระเบียบจรรยาบรรณจะไม่เกิดประโยชน์หากอาสาสมัครไม่อ่าน หรืออ่านแล้วไม่เข้าใจ ก็จะไม่เกิดการนำไปปฏิบัติตาม ดังนั้นคณะกรรมการจึงใช้วิธีการถ่ายทอดแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนของอาสาสมัครในลักษณะ อาสาสมัครรุ่นพี่ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับอาสาสมัครรุ่นน้อง และใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือในการสร้างการรับรู้ประวัติความเป็นมาและข้อควรปฏิบัติต่างๆในการเข้ามาจัดรายการ

ตัวอย่างข้อสอบความรู้ทั่วไปจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

ชื่อ-นามสกุล .....เบอร์โทร.....

1. คำว่า ปฐมสาคร มีความหมาย 2 ความหมายว่าอย่างไร

ตอบ 1. ....

2. ....

2. วัตถุประสงค์ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนมีอะไรบ้าง

ตอบ 1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

3. กฎ , กติกา , ธรรมเนียม ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนมีว่าอย่างไร

ตอบ 1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

4. จรรยาบรรณของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีอยู่หลายข้อ ให้ตอบมา 5 ข้อ

ตอบ 1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

5. จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิทยุชุมชน อย่างไร

- ตอบ 1.กำลังส่ง ..... วัตต์
 2.เสาสูง ..... เมตร
 3.รัศมีการกระจายเสียง ..... กิโลเมตร

6. หัวใจของวิทยุชุมชนคืออะไร ใครเป็นเจ้าของ

- ตอบ 1. ....
 2. ....

กรุณาใส่เครื่องหมาย , หน้าข้อที่ท่านคิดว่าถูกต้อง และเครื่องหมาย x หน้าข้อที่ท่านคิดว่าผิด

- .... คำพูดที่ใช้ต้องสุภาพ ไม่หยาบคาย ลามก ไม่ใช่คำฉวน คำสองแง่สองมุม
 .... พูดให้ถูกต้อง ไม่ต้องคำนึงถึงเรื่อง ร , ล และตัวควบกล้ำ
 .... ควรใช้ศัพท์เทคนิค วิชาการ ภาษาต่างประเทศ ให้มาก
 .... ควรเขียนหัวข้อที่จะพูดไว้ เพื่อกันลืมหรืออวกวน
 .... ผู้จัดรายการต้องตรงต่อเวลา ควรมาถึงสถานีก่อนเวลาออกอากาศ
 .... ควรใช้ภาษาให้เหมาะสม เข้าใจง่าย ไม่ดูถูก ก้าวร้าวผู้ฟัง
 .... มีอารมณ์ขัน มองโลกในแง่ดี
 .... มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ กล้าคิด กล้าพูด กล้ารับผิดชอบ
 .... นักจัดรายการที่ดีควรจะต้องเลียนแบบเสียงคนดัง เพื่อจะได้ดังเหมือนคนอื่น
 .... ต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการออกอากาศ โดยเฉพาะความมั่นคงปลอดภัยของ
 ประเทศ
 .... ต้องคำนึงถึงศิลปะ วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของสังคมไทย และท้องถิ่นเป็นสำคัญ
 .... เวลาพูดควรจะหาอะโรมไว้ในปาก เพื่อเสียงจะได้ดีขึ้น
 .... พูดให้เป็นจังหวะ ไม่ซ้ำ ไม่เร็วเกินไป
 .... ต้องเตรียมความพร้อมก่อนจัดรายการทุกครั้ง เช่น ไม่หิว ไม่เหนื่อย ไม่ง่วง ไม่เผลอ เมื่อใช้
 เสียง
 .... การจัดรายการที่ดีต้องมีเสียง เอ้อ .... อ้า .... ครับ .... คะ .... นะครับ .... นะคะ ให้มาก
 .... การพูดต้องพูดเสียงที่เหมาะสม ไม่ดังโดยการตะเบ็งเสียง หรือเบาเกินไป
 .... อย่าพูดที่เล่นที่จริงกับเรื่องสำคัญ หรือนำเรื่องสำคัญไปพูดตลก
 .... การจัดรายการที่ดีควรพูดแต่เรื่องส่วนตัวให้มากคนอื่นจะได้รู้

- .... ผู้จัดรายการต้องมีความเป็นกันเองกับผู้ฟัง สามารถทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์คล้อยตามไปด้วย
- .... ผู้จัดรายการต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ผู้ฟัง เพื่อให้เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา
- .... การจัดรายการต้องหลากหลาย ไม่จำเจ ซ้ำซาก โดยผู้ฟังไม่สามารถคาดเดาได้
- .... สื่อกาการพูดเหมาะสมกับรูปแบบและสถานการณ์ในขณะนั้น
- .... เมื่อหิวควรหาอาหารและน้ำเข้าไปดื่มในห้องส่งกระจายเสียง
- .... ผู้ดำเนินรายการควรปฏิบัติตามกฎ กติกา มารยาทของการดำเนินรายการอย่างเคร่งครัด

ขอให้ทุกคนโชคดี

- หมายเหตุ**
- 1.เตรียมรูปถ่าย 1 นิ้วจำนวน 3 รูป
  - 2.สำเนาทะเบียนบ้าน 1 ชุด
  - 3.สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน 1 ชุด เพื่อจัดทำบัตรประจำตัวผู้ดำเนินรายการต่อไป

(3) ทดสอบภาคปฏิบัติ

การทดสอบภาคปฏิบัติ คือ การเข้ามาเป็นผู้ช่วยนักจัดรายการรุ่นพี่เป็นเวลา 30 ชั่วโมง เพื่อเรียนรู้ทักษะการใช้อุปกรณ์ที่มีความจำเป็นต่อการออกอากาศ และเรียนรู้เทคนิคการจัดรายการ การพูด และการวางตัวต่อผู้ฟัง ในกระบวนการนี้เป็นการสานต่อจากสิ่งที่อาสาสมัครหน้าใหม่ได้เรียนรู้จากข้อสอบภาคทฤษฎี เพราะในสถานการณ์การจัดรายการจริงมีปัจจัยแวดล้อมมากมาย ที่นักจัดรายการแต่ละคนจำเป็นต้องเรียนรู้ ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละวัน เหมือนดังสุภาษิตที่ว่า สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น การได้ลงมาเรียนรู้ในห้องจัดรายการจริงจะช่วยเตรียมความพร้อมให้กับนักจัดรายการหน้าใหม่เกิดความคุ้นเคยต่อการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่างๆก่อนที่จะจัดรายการจริง

(4) ได้ใบรับรองจากคณะกรรมการ

เมื่อผ่านการทดสอบทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติแล้วอาสาสมัครจะได้รับใบรับรองการผ่านการทดสอบจากคณะกรรมการฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการ โดยคณะกรรมการ 3 คน จะลงชื่อยืนยันในแบบรับรองการประเมินผล เพื่อเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้แก่อาสาสมัคร และเป็นสิ่งยืนยันว่าอาสาสมัครมีความพร้อมในระดับหนึ่งที่จะสามารถจัดรายการด้วยตนเองได้แล้ว

ตัวอย่างแบบฟอร์มรับรองการทำกิจกรรมของผู้ที่มารับการทดสอบ ก่อนการดำเนิน
รายการวิทยุ

คณะกรรมการฝ่ายคัดกรองการจัดรายการ ของสถานีวิทยุชุมชน “ปฐมสาคร” F.M.
106.25 MHz. ได้พิจารณาการทดสอบการควบคุมและดำเนินรายการวิทยุ ของ
นาย,นาง,นางสาว .....
ที่อยู่ .....

รูปแบบกิจกรรม	ผ่าน	ไม่ผ่าน
การควบคุมด้านเทคนิค		
การทดลองจัดรายการ		
รูปแบบการจัดรายการ		

เห็นสมควรให้คณะกรรมการฝ่ายจัดผังและตรวจสอบการดำเนินรายการของสถานีวิทยุ
ชุมชนได้พิจารณาจัดสรรเวลาให้ตามคำร้องขอของนาย,นาง,นางสาว .....
จึงได้ลงนามไว้เป็นหลักฐานดังนี้

ลงชื่อ .....คณะกรรมการ
(.....)

ลงชื่อ .....คณะกรรมการ
(.....)

ลงชื่อ .....คณะกรรมการ
(.....)

5.3.1 แนวโน้มอายุของบุคลากร

ตารางที่ 34 อายุของอาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

อายุ ปี	รายชื่ออาสาสมัคร	หมายเหตุ
	กลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี	
15-18	1. เยาวชน 4 โรงเรียน	
18	2. คุณจริยา ทองสิริมา	
18	3. คุณวณัฐ แสงทอง	** หยุดเป็นอาสาสมัคร
18	4. คุณพรชัย ชาวบ้านเกาะ	** หยุดเป็นอาสาสมัคร
18	5. คุณประภาพรรณ จันบางยาง	** หยุดเป็นอาสาสมัคร
20	6. คุณจิราพันธ์ วัชรโชติ	** หยุดเป็นอาสาสมัคร
20	7. คุณภรทิพย์ กันเนื่อง	** หยุดเป็นอาสาสมัคร
	กลุ่มอายุ 21-30 ปี	
21	1. คุณมนตรี พุดมทอง	
23	2. คุณกฤติกา บุญรัตนประภา	
27	3. คุณสุทัศน์ คล้ายแก้ว	
29	4. คุณกรรณิการ์ ชุ่นไข่เจริญ	
29	5. คุณขวัญชัย พุกนาลุ่ม	
29	6. คุณทรงภพ สุขโพธิ์เพชร	
30	7. คุณธงชัย คล้ายแก้ว	
	กลุ่ม 31-40 ปี	
33	1. คุณบุญชอบ ทับไกร	
35	2. คุณ สุภิญญา น้อยนารถ	
38	3. คุณเหมวดี ปุจฉาการ	

	กลุ่ม 41-50 ปี	
41	1. คุณโชคชัย สุขสาคร	
42	2. คุณกฤษฎา แก้วอรุณ	
47	3. คุณสุเทพ อรุณรัตน์	
48	4. คุณ บุญเชิด เหน็นสมบุญ	
48	5. เรือตรีวรวิทย์ ปิ่นแก้ว	
	กลุ่มอายุ 51 ปีขึ้นไป	
52	1. คุณสุนทร โคจร	** หยุดจัดรายการ แต่ยังเข้าร่วมการประชุม คณะกรรมการในบางโอกาส
53	2. คุณบุญยิ้ม น้อยนารถ	
55	3. คุณลำเรียง พึ่งไพร	
63	4. คุณสมจิตร (ภานุวัชร) รัศมี	
ไม่ทราบข้อมูล	ทีมงานปฐมสาคร	หมუნเวียนมาจัด
ไม่ทราบข้อมูล	ทีมสาธารณสุขบ้านแพ้ว (หมუნเวียนมาจัด)	หมუნเวียนมาจัด
ไม่ทราบข้อมูล	พ.ท.บุญส่ง แก้วน้อย	
ไม่ทราบข้อมูล	คุณเกรียงไกร บุญชู (ไก่แจ้)	
ไม่ทราบข้อมูล	คุณปฎิภา ศิริรินทร์ (ครูหมู)	
ไม่ทราบข้อมูล	กลุ่ม กศน.บ้านแพ้ว (ครูสยาม ชูกร)	
ไม่ทราบข้อมูล	ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอบ้านแพ้ว อภิชัย เข้มทอง	
ไม่ทราบข้อมูล	คุณสมนึก สมบูรณ์จันทร์	

**หมายเหตุ ไม่ทราบข้อมูลด้านอายุที่แน่ชัดของอาสาสมัครทั้งหมดเนื่องจากอาสาสมัครบางคนไม่มาจัดรายการเป็นประจำ และไม่มีข้อมูลเอกสารตอนสมัครเข้าเป็นสมาชิก

พิจารณาตามตารางแจกแจงรายละเอียดของอาสาสมัครที่ได้จากการสัมภาษณ์ และศึกษาเอกสารพบว่า ในจำนวนอาสาสมัครที่ทราบข้อมูลด้านอายุจำนวน 26 คน ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีอายุที่หลากหลาย ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

(1) กลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี	จำนวน 7 คน
(2) กลุ่มอายุ 21-30 ปี	จำนวน 7 คน
(3) กลุ่ม 31-40 ปี	จำนวน 3 คน
(4) กลุ่ม 41-50 ปี	จำนวน 5 คน
(5) กลุ่มอายุ 51 ปีขึ้นไป	จำนวน 4 คน

ในช่วงแรกของการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครอาสาสมัครส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคนอายุ 30 ปีขึ้นไป แต่ต่อมาทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีกลไกในการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มเด็กและเยาวชน

กลไกในการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มเด็กและเยาวชน

(1) จัดกิจกรรมหรือโครงการพิเศษสำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ

จัดกิจกรรมหรือโครงการพิเศษสำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะเพื่อดึงการมีส่วนร่วมของกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งหมายถึงอาสาสมัครที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับทางสถานีมากขึ้น เช่น กิจกรรมเยาวชนนักข่าว ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการเยาวชนพันทางที่สนับสนุนงบประมาณโดยปส. เป็นกิจกรรมของนักเรียน 5 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียง ประกอบด้วย โรงเรียนหลักสอง โรงเรียนวัดคลองตันราษฎร์บำรุง โรงเรียนวัดเจ็ดริ้ว โรงเรียนวัดธรรมเจดีย์ โรงเรียนวัดปริตารามวิทยาคม มีนักเรียนอายุระหว่าง 15-18 ปี เข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนละ 6 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนมาจัดรายการวิทยุชุมชนในแต่ละสัปดาห์ เนื้อหารายการเป็นการพูดคุยบอกเล่าเรื่องราวข่าวสารภายในโรงเรียน สาระน่ารู้ประจำสัปดาห์ สลับกับเปิดเพลง (นางสาวประภาพรณ จันบางยาง, อาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ 2552)

ภาพโครงการเยาวชนนักร้อง

สำหรับรายการเยาวชนนักร้องจะออกอากาศทุกเช้าวันอาทิตย์ เวลา 9 นาฬิกา ถึง 10 นาฬิกา เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนจากโรงเรียนในพื้นที่ของชุมชนได้เข้ามาจัดรายการ ซึ่งกิจกรรมนี้ช่วยผลักดันและกระตุ้นให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครมากขึ้น โดยอาสาสมัครรุ่นเยาว์บางคนมีความคิดอยากจะทำขึ้นมาเป็นคณะกรรมการเพื่อสานต่องานของสถานีวิทย์ชุมชน ซึ่งเยาวชนที่มีความคิดเช่นนี้จะเป็นกลไกสำคัญต่อการสืบทอดอาสาสมัครในรุ่นต่อไป และจะส่งผลต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนและการพัฒนาที่ต่อเนื่องของทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาคร

“ตอนแรกเราคิดว่าทำไปไม่กี่ปีวิทย์ชุมชนอาจจะหายไป แต่ตอนนี้ทัศนคติเปลี่ยนไปคิดแล้ว คิดว่าจะต้องอยู่เพื่อเติบโตไปเรื่อยๆ ถ้าทำได้ก็อยากเป็นคณะกรรมการในอนาคต อยากให้วิทย์ชุมชนโตไปกับเรา อย่างเราโตจากเด็กธรรมดาที่ไม่มีบทบาทอะไรในสังคมแล้วต่อมาก็มาเป็นดีเจคนหนึ่งทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารให้กับคนในสังคม เราก็อยากให้ที่ทำงานของเราโตไปเป็นสิ่งที่คุณค่าในสังคม”(พรชัย ชาวบ้านเกาะ, อาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 21 กันยายน 2551)

(2) การ ชักจูง ของผู้ปกครอง หรือคณะกรรมการของทางสถานที่พยายามดึงบุคลากรรุ่นเยาว์ที่มีอายุน้อยๆเข้ามาทำงาน

การ ชักจูง ของผู้ปกครอง หรือคณะกรรมการของทางสถานที่พยายามดึงบุคลากรรุ่นเยาว์ที่มีอายุน้อยๆเข้ามาทำงาน เช่น ครอบครัวจันบางยาง ซึ่งคนในครอบครัวสร้างเครือข่ายและขยายผลหลังจากเข้ามาเป็นอาสาสมัครทำให้มีนักจัดรายการตระกูลจันบางยาง ถึง 3 รุ่น ประกอบด้วย คุณกิม จันบางยาง คุณวันเพ็ญ จันบางยาง และคุณประภาพรรณ จันบางยาง โดยคุณกิม เป็นคุณพ่อของคุณวันเพ็ญและเป็นคุณตาของคุณประภาพรรณได้เป็นตัวแทนของผู้สนใจงานวิทย์

ชุมชนไปศึกษาดูงานการจัดรายการที่สถานีวิทยุชุมชนของคุณบุญส่ง จันทร์สองรักมี ตั้งแต่ช่วงก่อนการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร และถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้กับลูกสาว คือคุณวันเพ็ญ กระทั่งได้เข้ามาเป็นผู้จัดรายการ และในเวลาต่อมาก็ขยายความเข้าใจเรื่องงานวิทยุชุมชนไปสู่นางสาวประภาพรณหลานสาว จนนางสาวประภาพรณได้เข้ามาเป็นนักจัดรายการวิทยุชุมชนที่สถานีแห่งนี้เช่นกัน หรือในกรณีของอาจารย์สุนทร โคจร ครูโรงเรียนบ้านคลองตันที่สร้างโอกาสการมีส่วนร่วมของเด็กที่โรงเรียนบ้านคลองตัน ตำบลเกษตรพัฒนา ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียง โดยการให้เด็กเล่นิทานใส่เทปแล้วนำมาเปิดในรายการ เด็กๆก็จะติดตามฟังเสียงของตัวเองออกอากาศ แต่ทั้งนี้อาจารย์สุนทรติดภารกิจจึงหยุดจัดรายการมาตั้งแต่ปี 2550

สถานการณ์อาสาสมัครรุ่นเด็กและเยาวชนของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

จากกลยุทธ์ในการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มเด็กและเยาวชนส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีความสนใจในงานวิทยุชุมชนเพิ่มมากขึ้นทำให้ในช่วงปิดภาคเรียนสัดส่วนของอาสาสมัครที่เป็นเด็กและเยาวชนกับอาสาสมัครที่เป็นกลุ่มผู้ใหญ่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือในจำนวนอาสาสมัครประมาณ 30 คน มีอาสาสมัครที่เป็นเด็กและเยาวชน หมุนเวียนกันเข้ามาจัดรายการอยู่ประมาณ 10-15 คน (บุญชอบ ทับไกร, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551)

ทั้งนี้ปริมาณนักจัดรายการรุ่นเด็กและเยาวชนจะมีจำนวนลดน้อยลงอย่างมากในช่วงเปิดเทอม โดยเฉพาะช่วงเตรียมตัวสอบ ซึ่งทางคณะกรรมการก็มีความเข้าใจในความจำเป็นของเด็กแต่ละคน

อย่างไรก็ดีการให้ความสำคัญกับการสืบทอดอาสาสมัครรุ่นเด็กและเยาวชนมีความสำคัญมาก เนื่องด้วยอาสาสมัครรุ่นเด็กและเยาวชนสามารถเข้ามาเป็นข้อต่อที่แข็งแรงและมีประสิทธิภาพในการสร้างระบบสายพานการสืบทอดอาสาสมัครที่มีคุณภาพได้ เนื่องจากอาสาสมัครที่มีอายุน้อยจะมีเวลารว่างมากกว่าผู้ใหญ่ รวมถึงมีการรวมตัวกันได้ง่ายหากจะจัดกิจกรรมเสริมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานี ดังนั้นหากสร้างให้เด็กในชุมชนที่จะก้าวเข้ามาเป็นอาสาสมัครเรียนรู้ที่จะสร้างเครือข่ายอย่างเป็นระบบ จะเป็นอีกหนทางหนึ่งจะเป็นการลดปัญหาการขาดแคลนอาสาสมัครลงไปได้

การดึงอาสาสมัครที่มีอายุน้อยๆเข้ามาทำงาน ส่งผลให้การสืบทอดอาสาสมัครเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เพราะกลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มที่มีภาระความรับผิดชอบในชีวิตไม่มากเท่ากับกลุ่มผู้ใหญ่ จึงมีความกระตือรือร้น สนุกในการทำงาน และหลายคนทำงานกับทางสถานีอย่างต่อเนื่อง

มาเป็นเวลาหลายปี เช่น นางสาวประภาพรณ จันบางยาง เริ่มเข้ามาจัดรายการกับทางสถานีตั้งแต่อายุ 13-14 ปี กระทั่งอายุ 18 ปี รวมระยะเวลาการจัดรายการกับทางสถานียาวนานกว่า 4 ปี แต่ในปี 2552 นางสาวประภาพรณมีความจำเป็นต้องหยุดจัดรายการเนื่องจากต้องใช้เวลาเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัย แต่นางสาวประภาพรณได้กล่าวว่า หากมีเวลาในช่วงปิดเทอมก็จะกลับมาช่วยจัดรายการอีก

นอกจากนี้ยังมีข้อมูลอีกด้านหนึ่งที่น่าสนใจ นั่นคือ มิใช่อาสาสมัครรุ่นเยาว์ทุกคนที่อยากจะขยับสถานะจากผู้ฟังมาเป็นผู้ดำเนินรายการและจากผู้ดำเนินรายการก้าวขึ้นมาสู่การเป็นคณะกรรมการ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาสาสมัครรุ่นเยาว์ส่วนใหญ่ต้องการรับผิดชอบเพียงแค่การเป็นผู้จัดรายการหลักเท่านั้น เด็กและเยาวชนส่วนมากที่เข้ามาร่วมงานกับทางสถานีเข้ามาด้วยความรู้สึกว่าการจัดรายการวิทยุชุมชนเป็นสิ่งแปลกใหม่ สนุกสนาน และน่าทดลอง แต่ขาดการตระหนักถึงประโยชน์ส่วนร่วม ทำให้เด็กและเยาวชนเข้ามาร่วมงานกับทางสถานีในฐานะนักจัดรายการเท่านั้น ไม่ค่อยขยับการมีส่วนร่วมไปช่วยงานในด้านอื่นๆ ของสถานี เช่นเดียวกับอาสาสมัครรุ่นผู้ใหญ่หลายคนที่ไม่ได้อยากก้าวขึ้นมารับผิดชอบงานในส่วนของการเป็นคณะกรรมการเนื่องจากมีภารกิจในส่วนของงานประจำที่ต้องรับผิดชอบมากอยู่แล้ว ส่วนใหญ่จึงพอใจที่จะเป็นแค่อาสาสมัครเข้ามาดูแลในส่วนของการจัดรายการเท่านั้น ทำให้การที่มีอาสาสมัครอายุน้อยส่งผลดีต่อการดำรงอยู่ แต่ในแง่ของการพัฒนานั้นยังเป็นไปได้ไม่เต็มที่เนื่องจากในอนาคตอาจขาดแกนนำในการผลักดันและขับเคลื่อนสถานีให้พัฒนาหรือก้าวหน้า

ลำดับต่อมาเมื่อกล่าวถึงปัญหาการสืบทอดอาสาสมัครรุ่นเยาว์ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครกับวิทยุชุมชนแห่งอื่นๆ เช่นวิทยุชุมชนควนเนียง ตำบลบางเหรียง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา จะมีความคล้ายคลึงกัน คือ กลุ่มเยาวชนที่เคยเป็นผู้ดำเนินรายการบางคนได้ไปศึกษาต่อในกรุงเทพฯ หรือเขตพื้นที่อื่น กลายเป็นเหตุจำเป็นที่กลุ่มเยาวชนเหล่านั้นต้องละทิ้งงานวิทยุชุมชน

ทั้งนี้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีการหาทางออกในการแก้ไขปัญหาด้วยการฝึกฝนเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง สร้างให้มีความหลากหลายทางอายุของกลุ่มเด็กที่เข้ามาร่วมงาน และเปิดพื้นที่ให้กลุ่มเด็กและเยาวชนได้มาเรียนรู้งานวิทยุชุมชน ภายใต้ชื่อโครงการเยาวชนนักข่าว ดังรายละเอียดที่กล่าวถึงไปในข้างต้น แต่ผลการศึกษพบว่า มีปัจจัยที่เข้ามาลดทอนประสิทธิภาพในการสร้างระบบการสืบทอดอาสาสมัครรุ่นเยาว์ของโครงการเยาวชนนักข่าว เนื่องจากในช่วงเดือนกันยายน 2551 ถึง เดือนพฤศจิกายน 2551 โครงการเยาวชนนักข่าวไม่ประสบความสำเร็จเหมือนกับที่เคยเป็นมา จำนวนเด็กที่เข้ามาร่วมกิจกรรมในโครงการลดจำนวนลงอย่างมาก วิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นเพราะคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครขาดการกระตุ้นจากคณะกรรมการในเชิงรุกส่งผลให้เด็กและเยาวชน

จากโรงเรียนในพื้นที่รัศมีมีการกระจายเสียงขาดความตื่นตัว ปริมาณเด็กและเยาวชนที่เป็น
 อาสาสมัครจึงลดจำนวนลงและขาดการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง จากปัญหาดังกล่าวหาก
 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครสามารถสร้างความร่วมมือกับทางโรงเรียนในชุมชนได้
 และผลักดันให้เกิดการสร้างเครือข่ายในลักษณะการจัดตั้งชุมชนวิทย์ชุมชนภายในโรงเรียน
 อาจเป็นหนทางในการสืบทอดอาสาสมัครรุ่นเด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เห็นได้
 จากตัวอย่างงานวิจัยสี่ที่บ้าน เรื่องการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยกระบวนการรื้อฟื้น
 และปรับประยุกต์สี่ที่บ้าน "ดาระ" เพื่อสร้างสายใยชุมชนควนโดน จังหวัดสตูล ของอาจารย์
 สมศรี ชอบกิจ และคณะ เป็นตัวอย่างที่สะท้อนว่า ครูสามารถฟื้นฟูและถ่ายทอดอุดมการณ์
 ที่มีประสิทธิภาพได้ หากระบบการสืบทอดอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชน
 ปฐมสาครได้รับความร่วมมือจากครูในชุมชนที่มีความเข้าใจในงานวิทย์ชุมชน ตระหนักถึงคุณค่า
 และประโยชน์ของวิทย์ชุมชน การสร้างเครือข่ายวิทย์ชุมชนโดยครูในโรงเรียนจะเป็นอีกช่องทาง
 หนึ่งในการดึงการมีส่วนร่วมจากเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นได้มากขึ้น แต่ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์
 ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองตันราษฎร์บำรุง คุณปัญญา ดวงจังหวัด พบว่า ครูในพื้นที่รัศมีมีการ
 กระจายเสียงยังขาดความเข้าใจในเป้าหมายที่แท้จริงของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาคร
 จึงไม่ได้ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ตัวแปรเรื่องอายุของอาสาสมัครมีผลต่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของ
 วิทย์ชุมชน ในการสร้างระบบการสืบทอดอาสาสมัครที่มีคุณภาพควรคำนึงถึงการสร้างระบบการ
 สืบทอดอาสาสมัครในรุ่นเด็กและเยาวชนด้วย รวมถึงพยายามรักษาจำนวนอาสาสมัครรุ่นเด็กและ
 เยาวชนให้มีปริมาณคงที่ หรือเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะเด็กและเยาวชนจะเป็นกำลังสำคัญใน
 การพัฒนาและสร้างความยั่งยืนให้กับสถานีต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ยังควรสร้างให้เกิดการ
 หมุนเวียนอาสาสมัครภายในสถานีอย่างมีพลวัตรในทุกช่วงอายุ เช่น เมื่ออาสาสมัครคนใดไม่ว่าจะ
 อยู่ในช่วงอายุใดก็ตาม หากต้องการที่จะลาออกหรือหยุดเป็นอาสาสมัครจะต้องมีชักชวนบุคคลอื่น
 เข้าเป็นอาสาสมัครทดแทนเพื่อให้เกิดการสืบทอดอาสาสมัครเกิดความต่อเนื่องไม่ขาดตอน

5.3.2 อาชีพ

ตารางที่ 35 อาชีพของอาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

อาชีพ	รายชื่ออาสาสมัคร	หมายเหตุ
เกษตรกร		
เกษตรกร	1. คุณสุภิญญา น้อยนารถ	
เกษตรกร	2. คุณบุญเชิด เหน็นสมบุญ	
เกษตรกร	3. คุณจิราพันธ์ วรโชติ	** หยุดเป็นอาสาสมัคร
เกษตรกร	4. คุณเหมวดี ปุจฉาการ	
เกษตรกร	5. คุณกฤษฎา แก้วอรุณ	
เกษตรกร	6. คุณมนตรี พุดมทอง	
เกษตรกร	7. คุณทรงภพ สุขโพธิ์เพชร	
เกษตรกร	8. คุณ ภรทิพย์ กันเนื่อง	** หยุดเป็นอาสาสมัคร
เกษตรกร	9. คุณขวัญชัย พุกนาลุ่ม	
เกษตรกร	10. คุณเกรียงไกร บุญชู	
เกษตรกร	11. คุณสมนึก สมบูรณ์จันทร์	
ผู้นำชุมชน		
อดีตกำนัน , เกษตรกร	1. คุณสมจิตร (ภานูวัชร) รัศมี	
สมาชิกสภาเทศบาล , เกษตรกร	2. คุณบุญยิม น้อยนารถ	
ผู้ช่วยกำนันตำบลตลาดจินดา	3. คุณสุเทพ อรุณรัตน์ (เทพ ธารา)	
ข้าราชการอบต. คลองตัน	4. คุณกรรณิการ์ ชุ่นใช้เจริญ	
ผู้ช่วยกำนันตำบล คลองตัน	5. ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอบ้านแพ้ว	

	อภิชัย เข้มทอง	
นักเรียน		
นักเรียน	1. คุณประภาพรพรณ จันบาง ยาง	** หยุดเป็น อาสาสมัคร
นักเรียน	2. คุณพรชัย ชาวบ้านเกาะ	** หยุดเป็น อาสาสมัคร
นักเรียน	3. คุณวันัส แสงทอง	** หยุดเป็น อาสาสมัคร
นักเรียน	4. เยาวชน 4 โรงเรียน	
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข		
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	1. คุณบุญชอบ ทับไกร	
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	2. คุณกฤติกา บุญรัตนประภา	
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	3. ทีมสาธารณสุขบ้านแพ้ว	
ค้าขาย , รับจ้าง		
รับจ้าง	1. คุณสุทัศน์ คล้ายแก้ว	
รับจ้าง	2. คุณโชคชัย สุขสาคร	
ค้าขาย	3. คุณสำเริง พึ่งไพร	
ค้าขาย, ข้าราชการเกษียณ	4. เรือตรีวรวิทย์ ปิ่นแก้ว	
ครู		
ครู	1. คุณสุนทร โคจร	** หยุดจัดรายการ แต่ ยังเข้าร่วมการประชุม คณะกรรมการในบาง โอกาส
ครู	2. คุณปฎิภา ศิริรินทร์	
ครู	3. กลุ่ม กศน.บ้านแพ้ว (ครูสยาม ชูกร)	

ช่างไฟฟ้า		
ช่างไฟฟ้า	1. คุณธงชัย คล้ายแก้ว	
แม่บ้านทำความสะอาด		
แม่บ้านทำความสะอาด อนามัย	1. คุณจริยา ทองสิริมา	
นักจัดรายการวิทยุ		
นักจัดรายการวิทยุ กำแพงเพชร,ข้าราชการ เกษียณ	1. พ.ท.บุญส่ง แก้วน้อย	

ข้อมูลจากตารางแจกแจงรายละเอียดอาชีพของอาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ปฐมสาครที่ได้จากการสัมภาษณ์มีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการwww.thaitambon.com ซึ่งแสดงข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพหลักของประชากรในพื้นที่ทั้ง 7 ตำบล คือ ตำบลเกษตรพัฒนา ตำบลเจ็ดริ้ว ตำบลหลักสอง ตำบลหนองนงไผ่ ตำบลคลองจินดา ตำบลตลาดจินดา และตำบลคลองตัน ซึ่งเป็นตำบลที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงว่า คนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร ทำสวนผลไม้ แต่ทั้งนี้บุคคลากรที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ประกอบไปด้วยบุคคลหลากหลายสาขาอาชีพ จากกลุ่มอาสาสมัครจำนวน 34 คน ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มอาชีพออกเป็นหมวดหมู่ ดังนี้

(1) เกษตรกร	จำนวน	11	คน
(2) ผู้นำชุมชน	จำนวน	5	คน
(3) นักเรียน	จำนวน	4	คน
(4) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	จำนวน	3	คน
(5) ค้าขาย , รับจ้าง	จำนวน	4	คน
(6) ครู	จำนวน	3	คน
(7) ช่างไฟฟ้า	จำนวน	1	คน
(8) แม่บ้านทำความสะอาด	จำนวน	1	คน
(9) นักจัดรายการวิทยุ	จำนวน	1	คน

การที่อาสาสมัครของทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีอาชีพที่หลากหลายมีส่วนทำให้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีการดำรงอยู่ที่ยั่งยืน เพราะความหลากหลายของอาชีพมีส่วนทำให้รายการของทางสถานีเป็นที่รู้จักจากคนหลายๆกลุ่มในชุมชน เป็นปัจจัยหนึ่งในการขยายฐานคนฟังให้มากขึ้น เพราะเมื่ออาสาสมัครเข้ามาจัดรายการมักบอกให้เพื่อนฝูง หรือคนในครอบครัวติดตามรับฟัง ส่งผลให้รายการนั้นแพร่หลายไปสู่คนทุกกลุ่มในชุมชน และเกิดการยอมรับเป็นวงกว้างเมื่อทางสถานีประสบปัญหา ขาดเหลือสิ่งใดก็จะมีกรีย่นมือเข้ามาช่วยเหลือจากคนหลายๆกลุ่มในชุมชน

การโยกทักษะด้านอาชีพมาใช้ในการงานวิทยุชุมชน

นอกจากนี้การที่อาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีอาชีพที่หลากหลายยังส่งผลต่อการโยกทักษะด้านอาชีพมาใช้ในการงานวิทยุชุมชนส่งผลให้เกิดการพัฒนา

ในส่วนของวิทยุจะหยิบยกตัวอย่างการโยกทักษะจากการประกอบอาชีพ มาใช้ในการงานวิทยุชุมชนของคณะกรรมการและอาสาสมัครบางคนที่มีความเด่นชัดในเรื่องการนำความรู้พื้นฐานที่มีมาประยุกต์กับการดำเนินงานวิทยุชุมชน

(1) คุณสุภิญญา น้อยนารถ

คณะกรรมการโดยตำแหน่ง ดูแลฝ่ายทะเบียนและการเงินการบัญชี ฝ่ายเลขานุการและฝ่ายประสานงานระดับจังหวัด และอาสาสมัครจัดรายการช่วงคุยกันวันอาทิตย์ ปัจจุบันดูแลในภาพรวมของทางสถานีทั้งหมด แต่ไม่ได้รับผิดชอบในฝ่ายทะเบียนและการเงินการบัญชีแล้ว

ประกอบอาชีพหลักทำการเกษตร ปลูกพริก และเป็นสมาชิกของหน่วยงานพัฒนาชุมชนหลายแห่ง อาทิ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรืออสม. ดูแลงานด้านบัญชี , เลขานุการกรรมการประจำหมู่บ้าน , เลขานุการกองทุนหมู่บ้าน SML เป็นต้น

คุณสุภิญญาได้โยกความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมเพื่อชุมชนอื่น ๆ มาใช้ในการงานวิทยุชุมชน โดยเฉพาะทักษะในเรื่องงานบัญชีและงานด้านเลขานุการ มีความชำนาญในการบันทึกการประชุม เนื่องจากต้องทำอยู่เป็นประจำ ดังนั้นเมื่อเข้ามาเป็นคณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจึงเข้ามาดูแลในส่วนของงานเลขานุการ ซึ่งเป็นงานที่มีความถนัด รวมถึงงานด้านบัญชีที่เคยมีประสบการณ์มาจากการทำบัญชีของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อีกทั้งยังมีความคล่องตัวและมีความเคยชินกับการศึกษาดูงานนอกสถานที่ รู้จักคนหลายกลุ่มดังนั้นจึงได้รับเลือกให้เข้ามาดูแลงานด้านประสานงานระดับจังหวัดด้วย

นอกจากนี้คุณสุภิญญาได้นำระบบการจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอของงานอาสาสมัครสาธารณสุขมาปรับใช้กับการบริหารจัดการงานวิทยุชุมชนด้วย ซึ่งได้ผลเป็นอย่างดีในระยะแรก เนื่องจากการจัดประชุมเดือนละ 1 ครั้ง ทำให้คณะกรรมการและอาสาสมัครได้พูดคุยถึงปัญหาต่างๆและร่วมกันหาทางแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว แต่ในระยะหลังผลจากการที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลาย

ส่วน การบริหารจัดการวิทยุชุมชนจึงไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ เช่น ไม่สามารถถอดสรุปบันทึกการประชุมได้ครั้งต่อครั้ง หรือไม่สามารถสรุปรายละเอียดงบประมาณเพื่อชี้แจงในที่ประชุมได้ทัน ดังนั้นในปี พ.ศ.2551 คุณสุภิญญาจึงถ่ายโอนงานด้านบัญชีให้กับคุณโชคชัย สุขสาคร และคุณณฤศญา แก้วอรุณได้ดูแลรับผิดชอบแทน

ในส่วนของท่านชะจากการประกอบอาชีพหลักคือ ทำการเกษตร คุณสุภิญญาไม่ได้โยกเอาความรู้ในส่วนนี้มาใช้ในการดำเนินรายการ พิจารณาจากเนื้อหารายการคุยกันวันอาทิตย์ ที่คุณสุภิญญาดำเนินรายการจะนำเสนอสาระความรู้ทั่วไป เช่น เรื่องราวสุขภาพน่ารู้ ภาวะโลกร้อน หรือเรื่องราวน่ารู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า หากสอดแทรกเรื่องราวน่ารู้ทางการเกษตร เช่น เกิดความรู้เรื่องการปลูกพืช จะช่วยเติมเต็มผังรายการให้มีความน่าสนใจขึ้นได้ เพราะในพื้นที่ตำบลเกษตรพัฒนามีชาวสวนที่ปลูกพืชผลแตกต่างกันออกไป ทั้งมะนาว ฝรั่ง แก้วมังกร กัลยไม้ และพลู ดังนั้นหากมีการนำเสนอรายละเอียดเกิดความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชแต่ละชนิดผสมผสานลงไปรายการแต่ละรายการจะทำให้ผู้ฟังได้รับประโยชน์มากขึ้น

(2) คุณ บุญเชิด เหน็นสมบุญ

คณะกรรมการ ฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการ และฝ่ายตรวจสอบการดำเนินรายการและจัดผังรายการ อาสาสมัครจัดรายการ

คุณ บุญเชิด ประกอบอาชีพเกษตรกร และเป็นหมอทำขวัญ หมอตั้งศาล และพิธีกรงานวัด คุณบุญเชิดมีการโยกทักษะการพูดซึ่งเกิดจากการประกอบอาชีพ หมอทำขวัญ หมอตั้งศาล และพิธีกรงานวัดมาใช้ทั้งในส่วนของการเป็นคณะกรรมการและอาสาสมัครจัดรายการ ซึ่งในส่วนของการเป็นคณะกรรมการจะสังเกตได้ว่าคุณบุญเชิดได้รับการคัดเลือกให้อยู่ในฝ่ายงานด้านการออกอากาศ ทั้งฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการ และฝ่ายตรวจสอบการดำเนินรายการและจัดผังรายการ เนื่องจากมีประสบการณ์ทำงานด้านการพูด จึงสามารถนำทักษะเหล่านั้นมาปรับประยุกต์กับงานคัดกรองบุคคลที่จะเข้ามาดำเนินรายการ และพิจารณาความเหมาะสมของผังรายการได้

นอกจากนี้คุณบุญเชิดยังโยกทักษะความรู้ที่ตนเองมีมาใช้ในรายการตำนานเก่าเล่าให้ฟัง ที่ตนเองเป็นผู้ดำเนินรายการอีกด้วย ซึ่งเนื้อหาการดังกล่าวนำเสนอประวัติความเป็นมาของการตั้งศาล การทำขวัญ การทอดกฐิน ผ่าป่า ต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องราวที่อยู่ในวิถีชีวิตคนในชุมชน และเป็นเรื่องราวที่คุณบุญเชิดมีความรู้ ทั้งนี้ในส่วนของคุณรู้จากการประกอบอาชีพหลักคือ การเกษตร ไม่ได้มีการโยกทักษะดังกล่าวมาใช้ในรายการ เนื่องจากอาจจะทำให้เนื้อหาในรายการตำนานเก่าเล่าให้ฟังไม่สอดคล้องกัน

(3) พ.ท.บุญส่ง แก้วน้อย

อาสาสมัครนักจัดรายการ ชื่อ รายการสาระที่นารู้

คุณบุญส่ง เป็นข้าราชการเกษียณและเป็นนักจัดรายการของวิทยุกำแพงเพชร เมื่อเข้ามาจัดรายการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครได้โดยทักษะด้านการจัดการวิทยุจากประสบการณ์ที่ผ่านมา นำเทคนิคการพูดและการจัดรายการอย่างมืออาชีพมาใช้ได้อย่างดี พูดจามีจังหวะน่าฟัง สามารถนำเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน และเรื่องราวที่น่าสนใจต่างๆ ทั้งในและนอกชุมชนมาเล่าได้อย่างเป็นธรรมชาติ

(4) ทีมงานหมออนามัย คุณ กฤติกา บุญรัตนประภา

อาสาสมัครนักจัดรายการในช่วงหมออนามัยห่วงใยสุขภาพ

คุณ กฤติกา เป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำตำบลเกษตรพัฒนา ได้โดยทักษะความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยมาใช้ในการดำเนินรายการอย่างเต็มที่ เพราะเนื้อหาสาระหลักของรายการนี้จะเป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยง่ายๆ ที่คนในชุมชนสามารถนำไปปฏิบัติตามได้

(5) กลุ่ม กศน.บ้านแพ้ว (ครูสยาม ชูกร)

อาสาสมัครนักจัดรายการในช่วงเปิดโลกกว้างกับกศน.

กลุ่ม กศน.บ้านแพ้ว นำโดย ครูสยาม ชูกร จะนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งเนื้อหาในการนำเสนอนอกจากจะเป็นการให้ความรู้ด้านการศึกษานอกโรงเรียน โดยคุณครูแล้ว ยังมีการนำนักเรียนกศน.มาพูดคุยในรายการเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับผู้ที่สนใจเรื่องการศึกษาออกโรงเรียนด้วย ซึ่งการนำเสนอเนื้อหาสาระนี้เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างของการโยกความรู้จากอาชีพ หรือความรู้พื้นฐานที่นักจัดรายการมีอยู่แล้วมาใช้ในการจัดรายการ

(6) คุณมนตรี พุฒทอง

อาสาสมัครนักจัดรายการในช่วงลูกทุ่งประดับใจ

คุณมนตรี ประกอบอาชีพทำการเกษตร สอนกล้วยไม้ จึงนำเรื่องราวเกี่ยวกับการปลูกกล้วยไม้ ความรู้เกี่ยวกับกล้วยไม้มงคลมานำเสนอสอดแทรกอยู่ในรายการด้วย

(7) คุณ ธงชัย คล้ายแก้ว

อาสาสมัครนักจัดรายการในช่วงชุมชนคนลูกทุ่ง

คุณธงชัย ประกอบอาชีพช่างไฟฟ้า จึงนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการซ่อมบำรุงเครื่องใช้ไฟฟ้าสอดแทรกอยู่ในรายการ ทั้งในลักษณะของการนำเสนอเกร็ดความรู้สั้นๆ และ

ในรูปแบบของการตอบคำถามเพื่อต้องการมีส่วนร่วมของผู้ฟังให้ได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับเรื่องเครื่องใช้ไฟฟ้า

(8) คุณอภิชัย เข็มทอง

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านตำบลคลองตัน อาสาสมัครนักจัดรายการในช่วงสถานสัมพันธ์กำนันผู้ใหญ่บ้านพบประชาชน

คุณอภิชัย จะนำเรื่องราวเกี่ยวกับการดำเนินงานของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลต่างๆที่ได้จากการประชุมรวมของอำเภอในแต่ละวาระมานำเสนอ รวมถึงเรื่องราวนำรู้จากตำบลคลองตันซึ่งเป็นพื้นที่ที่คุณอภิชัยดูแลอยู่มาเล่าสู่กันฟัง

(9) คุณ พรชัย ชาวบ้านเกาะ

นักเรียนวัดธรรมมาภิรมย์ อาสาสมัครนักจัดรายการเดี่ยวจัดให้

คุณพรชัย จะนำเรื่องราวข่าวสารที่น่าสนใจภายในโรงเรียนมาเล่าสู่กันฟัง รวมถึงความรู้พื้นฐานในการใช้คอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นทักษะที่มีอยู่มานำเสนอในรายการด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและนำไปปฏิบัติตามได้

10) คุณบุญชอบ ทับไกร

หัวหน้ากองงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ตำบลเกษตรพัฒนา

คุณบุญชอบได้โยกทักษะจากการทำงานด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการนำเสนอเนื้อหารายการ ด้วยการพูดคุยบอกเล่าเรื่องราวที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยใกล้ตัวที่คนในชุมชนควรรู้ และเรื่องราวความก้าวหน้าของการพัฒนาท้องถิ่นที่คนในชุมชนจะสามารถร่วมมือร่วมใจกันได้มาบอกเล่า รวมถึงโยกทักษะการจัดระบบการประชุม มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร และด้วยความที่เป็นหัวหน้าต้องดูแลรับผิดชอบและปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา คุณบุญชอบได้โยกทักษะการบริหารจัดการบุคคลจากอาชีพหลักมาใช้ โดยนำทักษะการพูดโน้มน้าวใจ ความใกล้ชิดกับผู้ร่วมงาน ซึ่งทำให้การทำงานได้ผลดี รวดเร็ว มาปรับใช้กับการบริหารจัดการบุคคลในจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครด้วย

การโยกทักษะจากอาชีพมาปรับใช้ในการดำเนินงานจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ส่งผลดีต่อการบริหารจัดการภายใน และการพัฒนาเนื้อหารายการที่มีความหลากหลาย แต่เมื่อพิจารณาภาพรวมของผังรายการเดือนกันยายน 2551 พบว่า มีเนื้อหารายการประเภทหนึ่งที่ขาดหายไป ทั้งที่เป็นเนื้อหารายการที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน นั่นคือ รายการเกษตร ผังรายการ

ชุดปัจจุบันไม่ปรากฏรายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตรโดยตรง แต่จะมีการพูดให้ความรู้ เรื่องการเกษตรสอดแทรกในบางรายการ ส่วนในผังรายการชุดก่อนๆ ปรากฏรายการที่นำเสนอ เนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตรเป็นหลักอยู่เพียงแค่นี้รายการเท่านั้น นั่นคือ รายการเกษตรปลายสวน ทั้งที่จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีอาสาสมัครส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร ทำสวนผลไม้ ซึ่งอาชีพดังกล่าวเป็นอาชีพหลักของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่การกระจายเสียง และจากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้ฟังที่ได้แสดงผลไว้ในบทที่ 4 เรื่องการบริหารจัดการผู้ฟัง พบว่า รายการเกษตร เป็นรายการอีกประเภทหนึ่งที่ผู้ฟังบางส่วนมีความต้องการ

จุดนี้เป็นประเด็นที่น่าสนใจในเรื่องระบบการสืบทอดอาสาสมัคร จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยเรื่องอาชีพส่งผลต่อการดำรงอยู่ และการพัฒนาจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร แต่จะส่งผลต่อการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพมากยิ่งขึ้น หากมีการบริหารจัดการใช้ต้นทุนที่อาสาสมัครมีให้เกิดประโยชน์สูงสุด กล่าวคือ อาสาสมัครที่เข้ามาจัดรายการส่วนใหญ่สนใจและชื่นชอบที่จะผลิตรายการเพลงมากกว่ารายการประเภทอื่นๆ จึงนำเสนอเพลงเป็นหลักและสอดแทรกเนื้อหาสาระเรื่องอื่นๆ เป็นเรื่องรอง

ผู้วิจัยมีข้อเสนอว่า ในเมื่ออาสาสมัครส่วนใหญ่ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีต้นทุนความรู้เรื่องการเกษตรอยู่แล้ว และผู้ฟังส่วนหนึ่งในชุมชนมีความต้องการรายการประเภทความรู้ทางด้านการเกษตร เพื่อนำมาใช้ประโยชน์กับการประกอบอาชีพ คณะกรรมการและอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครควรประชุมร่วมกัน เพื่อจัดสรรเวลาสำหรับรายการเพื่อการเกษตรขึ้นอย่างน้อย 1 รายการ และแบ่งหน้าที่ให้อาสาสมัครแต่ละคนที่มีความรู้ด้านการเกษตรที่แตกต่างกันหมุนเวียนกันมาจัดคนละสัปดาห์ น่าจะเป็นทางออกที่ดีที่ช่วยเติมเต็มผังรายการให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังควรสร้างระบบการสืบทอดอาสาสมัครที่มีประสิทธิภาพ เมื่ออาสาสมัครที่มีความชำนาญเฉพาะลาออกไป ควรให้อาสาสมัครคนนั้นหาตัวแทนที่อยู่ในแวดวงเดียวกัน หรือมีความชำนาญเฉพาะในเรื่องเดียวกันมาจัดรายการแทนหากเป็นไปได้ พิจารณาเปรียบเทียบเนื้อหา รายการเกษตร กับเนื้อหารายการด้านสุขภาพ จะเห็นได้ว่า รายการเกษตรไม่สามารถหาตัวแทนนักจัดรายการที่มีความสนใจในเนื้อหารายการประเภทนี้มาสืบทอดได้ รายการเกษตรจึงหายไปจากผัง ในขณะที่เดียวกัน เนื้อหารายการเกี่ยวกับสุขภาพ ที่นำเสนอโดยทีมงานหมออนามัย มีการจัดระบบการสืบทอดอาสาสมัครอย่างดี เมื่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุขคนเก่าที่จัดรายการต้องย้ายไปประจำที่อื่น ก็จะมีการเตรียมเจ้าหน้าที่สาธารณสุขคนใหม่มาจัดรายการแทน โดยไม่มีการ

เปลี่ยนรูปแบบหรือเนื้อหาการนำเสนอไปตามความสนใจส่วนตัวของผู้ดำเนินรายการ ทำให้รายการประเภทสุขภาพยังคงอยู่มาได้จนถึงปัจจุบัน ซึ่งประเด็นนี้มีความสำคัญมากเพราะไม่เช่นนั้นหากแสวงหาอาสาสมัครโดยไม่คำนึงถึงการสานต่อเนื้อหา หรือรูปแบบรายการด้วย จะทำให้ผังรายการขาดความหลากหลาย รายการของสถานีจะมีลักษณะคล้ายคลึงกันไปหมด และไม่เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5.3.3 การถ่ายทอดความรู้จากอาสาสมัครรุ่นพี่สู่อาสาสมัครรุ่นน้อง

อาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสภาครมีลักษณะการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นพี่สู่รุ่นน้องแบ่งเป็นประเด็นได้ดังนี้

(1) ความรู้เกี่ยวกับหลักในการบริหารงานของสถานีที่ไม่แสวงหากำไร

หลักการบริหารจัดการของสถานีที่ไม่แสวงหากำไร ไม่รับการโฆษณา เป็นแนวคิดหลักที่อาสาสมัครรุ่นพี่จะถ่ายทอดให้กับอาสาสมัครรุ่นน้องได้รับทราบร่วมกันก่อนที่จะเข้ามาร่วมงานกับทางสถานี เนื่องจากวิद्यุชุมชนหลายแห่งในพื้นที่ตำบลเกษตรพัฒนาและตำบลใกล้เคียง จะมีการหารายได้จาก การโฆษณาด้วย ซึ่งบางแห่งอาจมีเรื่องของผลประโยชน์ หรือเงินค่าตอบแทนเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นเพื่อเป็นการทำความเข้าใจให้ถูกต้องว่าอาสาสมัครหน้าใหม่ที่จะเข้ามาทำงานกับทางสถานีนั้นจะไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ เป็นการเข้ามาทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ และมุ่งหมายให้เกิดความงอกเงยในเรื่องต้นทุนทางสังคม มากกว่าผลกำไร เนื่องจากสถานีวิद्यุชุมชนไม่มีรายได้จากการโฆษณามีแต่รายได้ที่มาจากคนในชุมชน ซึ่งถ้าหากไม่มีการทำความเข้าใจในแนวทางหลักร่วมกันแล้วอาจเกิดความขัดข้องหมองใจ หรือความเข้าใจผิดในการทำงานร่วมกันต่อไป

(2) หลักการวิद्यุชุมชนที่แท้จริง และประวัติความเป็นมาของจุดปฏิบัติการเรียนรู้

วิद्यุชุมชนปฐมสภาคร

การถ่ายทอดความรู้ในเรื่องหลักการวิद्यุชุมชนที่แท้จริง และประวัติความเป็นมาของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสภาคร จะเกิดจากกุศโลบายของคณะกรรมการที่ให้อาสาสมัครหน้าใหม่ทุกคนต้องผ่านการทดสอบทางทฤษฎี ซึ่งส่วนหนึ่งในแบบทดสอบทางทฤษฎีจะเป็นเรื่อง การวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานวิद्यุชุมชนที่แท้จริง และประวัติความเป็นมาของสถานี ซึ่งก่อนที่จะทดสอบทุกคนจะได้รับแจกเอกสารความเป็นมาเป็นไปของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสภาครกลับไปอ่านนั้นเท่ากับว่า อาสาสมัครหน้าใหม่ทุกคนจะได้รับรู้หลักการวิद्यุชุมชนที่แท้จริง และประวัติความเป็นมาของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสภาครจากการอ่านเอกสารอย่างน้อย 1 รอบ ซึ่งการรับรู้หลักการวิद्यุชุมชนที่แท้จริง และประวัติความเป็นมาของ

สถานที่ร่วมกันจะทำให้อาสาสมัครรู้สึกเป็นหมู่พวกเดียวกัน มีแนวประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง ร่วมกันการดำเนินงานในอนาคตก็จะมีโอกาสราบรื่นมากขึ้น

(3) เทคนิคการพูด การจัดรายการ

เทคนิค หรือวิธีการจัดรายการส่วนใหญ่อาสาสมัครแต่ละคนจะมีลักษณะ หรือเอกลักษณ์ เฉพาะตัว แต่สิ่งที่คณะกรรมการและอาสาสมัครรุ่นพี่จะถ่ายทอดสู่อาสาสมัครรุ่นน้อง ก็คือ เรื่อง ของความใส่ใจในคำพูด การพูดให้ถูกความหมาย และถูกอักขระวิธี ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถควบคุม ได้เต็มร้อย เพราะคนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการอบรมด้านการพูด หรือ สอบไปผู้ประกาศมา ก่อน แต่อย่างน้อยก็ควรจะมีควมระมัดระวังในการเลือกใช้คำพูดในการสื่อสารในพื้นที่สาธารณะ ให้เหมาะสม สังเกตได้จากในแบบฟอร์มใบสมัครที่ระบุว่า อาสาสมัครทุกคนจะต้องรับผิดชอบต่อ สิ่งที่ตนเองได้พูดไป ซึ่งในประเด็น เรื่องการเลือกใช้คำพูดนั้น อาสาสมัครรุ่นพี่จะเน้นย้ำเป็นพิเศษ เพราะการพูดจาไม่เหมาะสมในพื้นที่สาธารณะอย่างเช่นวิทยุชุมชน จะส่งผลกระทบต่อคนจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดแนวทางการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในการจัดรายการ สอดแทรก อยู่ในแบบทดสอบทางทฤษฎีส่วนที่ 2 ดังที่ได้มีการนำเสนอตัวอย่างของแบบทดสอบไปแล้วใน หน้า 364-365 เพื่อเป็นการแนะนำอาสาสมัครหน้าใหม่ถึงสิ่งที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติใน ฐานะผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชน

(4) การใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ในการจัดรายการ

การใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ในการจัดรายการเป็นสิ่งจำเป็นที่อาสาสมัครทุกคนจะต้อง เรียนรู้ เพราะการจัดรายการนั้นจะต้องรับผิดชอบอุปกรณ์เองทุกอย่าง ไม่มีผู้ช่วยนักจัดรายการ เหมือนวิทยุธุรกิจ ซึ่งการเรียนรู้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์จะได้รับการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นพี่ในการ เป็นผู้ช่วยนักจัดรายการช่วงทดสอบภาคปฏิบัติ 30 ชั่วโมง

(5) การวางตัวต่อผู้ร่วมงาน และผู้ฟัง

อาสาสมัครหน้าใหม่จะได้รับการถ่ายทอดแนวทางการปฏิบัติตัวต่อเพื่อนร่วมงาน และ ผู้ฟังรายการจากอาสาสมัครรุ่นพี่ ทั้งเรื่องการให้เกียรติเพื่อนร่วมงาน การวางตัวให้เหมาะสมกับ ผู้ฟังไม่ออกดื้อน หรือพูดจาในทางซู้สาว เนื่องจากที่ผ่านมามีปัญหาเรื่องการวางตัวไม่ เหมาะสมของนักจัดรายการ จึงต้องมีการตักเตือนและเน้นย้ำในเรื่องการวางตัวที่เหมาะสมต่อ อาสาสมัครรุ่นหลัง

5.3.4 วิธีการแก้ไขปัญหาเมื่อผู้ดำเนินรายการไม่มาดำเนินรายการ

คณะกรรมการจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครได้กำหนดระเบียบให้อาสาสมัคร ของทางสถานีทุกคนปฏิบัติตามในเรื่องของการแจ้งลาเมื่อไม่มาจัดรายการว่า หากอาสาสมัครไม่ สามารถมาจัดรายการได้ ให้ส่งเทป หรือติดต่อทีมงานเลขาวิทยุชุมชน คุณบุญชอบ ทับไกร หรือ

คุณสุกัญญา น้อยนารถ ก่อนล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน เพื่อที่จะได้เตรียมการแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างเป็นระบบ เช่น ติดต่อนักจัดรายการคนอื่นมาทำหน้าที่แทน แต่ในทางปฏิบัติมีวิธีการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างจากกฎระเบียบที่กำหนดขึ้นมา โดยมีวิธีการแก้ไขปัญหา 3 ลักษณะ ดังนี้

- (1) ในกรณีที่รู้ล่วงหน้าว่าจะไม่สามารถมาจัดรายการได้ จะใช้วิธีการโทรศัพท์ติดต่อกับนักจัดรายการคนอื่นเพื่อขอสลับวันในการจัดรายการ

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการสลับวันกันจัดรายการบ่อยๆ อาจทำให้คนฟังเกิดความสับสน วิธีการแก้ไขปัญหานี้ น่าจะมีความเหมาะสมมากกว่า คือ หากคนมาจัดแทน แต่ยังคงจัดในรูปแบบรายการเดิม เพื่อให้ผู้ฟังจะได้ไม่เกิดความสับสนในการติดตามรับฟัง เพราะพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อของผู้ฟังนั้น มีทั้งคนที่เปิดฟังทุกรายการ และเลือกรับฟังเป็นบางรายการ ดังนั้นถ้าผู้ฟังเกิดความสับสนในการติดตามรายการที่ชื่นชอบ อาจทำให้เปลี่ยนไปฟังรายการของสถานีอื่นที่มีผังรายการแน่นอน ตายตัวกว่า การบริหารจัดการผู้ฟังให้มีลักษณะรับฟังอย่างต่อเนื่องและเป็นผู้ฟังที่มีความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมก็จะไม่ประสบความสำเร็จ

- (2) ในกรณีที่ไม่สามารถติดต่อใครมาจัดแทนได้ จะติดต่อคุณจริยา ทองสิริมา แม่บ้านประจำสถานีอนามัย ตำบลเกษตรพัฒนาให้ช่วยเปิดเพลงให้

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าวิธีการแก้ปัญหาในลักษณะนี้ควรใช้เมื่อมีความจำเป็นจริงๆ เนื่องจากการเปิดเพลงยาวโดยไม่มีผู้ดำเนินรายการอาจถูกใจผู้ฟังบางกลุ่มที่ต้องการฟังเพลงเพียงอย่างเดียว แต่ถ้าไม่มีผู้ดำเนินรายการเลยผู้ฟังก็จะมีโอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วม คุณค่าของความเป็นวิทยุชุมชนก็จะลดน้อยลงไป มีต่างจากวิทยุธุรกิจเปิดเพลง

- (3) ในกรณีที่คุณจริยา ไม่อยู่ และไม่สามารถหาคนมาเปิดเพลงแทนได้ จะปิดสถานีชั่วคราว

การแก้ปัญหาด้วยวิธีการปิดสถานี ถ้าเกิดขึ้นบ่อยครั้งจะทำให้บริหารจัดการผู้ฟังให้เกิดการติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่องและดึงการมีส่วนร่วมล้มเหลว เพราะผู้ฟังจะไม่เกิดความผูกพัน ไม่เห็นความแตกต่างของการมีอยู่หรือหายไปของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร การตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่าของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครก็จะลดลง ซึ่งโดยหลักการดำเนินงานของวิทยุชุมชนการกำหนดเวลาออกอากาศจะคำนึงถึงปัจจัยเรื่องพฤติกรรมของอาสาสมัครนักจัดรายการและพฤติกรรมของผู้ฟัง หากช่วงเวลาใดที่ไม่มีนักจัดรายการสามารถปิดสถานีไม่ต้องออกอากาศ 24 ชั่วโมงดังเช่นแนวทางการดำเนินงานของวิทยุธุรกิจ แต่ทั้งนี้ควรมีการวางแผนเวลาปิด เปิด สถานีอย่างเป็นระบบ เช่น เวลาใดที่นักจัดรายการไม่สามารถมาจัดได้อย่างสม่ำเสมอก็ควรงดออกอากาศในช่วงนั้น เพราะหากสถานีมีเวลาออกอากาศ

ไม่แน่นอน จะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมติดตามรับฟังของกลุ่มผู้ฟังที่เป็นแฟนประจำของ
สถานี

5.3.5 วิธีการหาตัวแทนเมื่อมีอาสาสมัครเลิกทำงาน

คณะกรรมการจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครไม่มีกลไกในการสำรองคนที่จะมา
ทำงานล่วงหน้า เพราะการบริหารจัดการบุคคลตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่ยุคแรกเริ่มที่มีการ
แยกฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการ จนกระทั่งถึงปัจจุบันที่คณะกรรมการวิทยุชุมชนทุกคนช่วยกัน
ดูแลคัดกรองอาสาสมัคร พบว่าไม่มีการสอบถามผู้ที่จะเข้ามาร่วมงานหน้าใหม่ ว่าจะสามารถเข้า
มาช่วยงานกับทางสถานีได้เป็นระยะเวลาานเท่าใด ส่งผลให้ไม่สามารถเตรียมความพร้อมเพื่อหา
อาสาสมัครมาทดแทนได้อย่างต่อเนื่องและทันที่

จากการสัมภาษณ์พบว่า แบบแผนพฤติกรรมที่อาสาสมัครกระทำกันมา ในกรณีที่
อาสาสมัครนักจัดรายการมีความประสงค์จะลาออก จะแจ้งให้กับคุณบุญชอบ ทับไกร
คณะกรรมการ ทราบล่วงหน้าประมาณ 2-3 สัปดาห์ แต่ในบางกรณีอาจแจ้งให้ทราบล่วงหน้า
นานหลายเดือน เช่น ในกรณีของคุณประภาพรณ จันบางยาง ที่รับผิดชอบรายการของทางสถานี
อยู่ 2 รายการ คือ รายการเยาวชนนักร้อง และรายการ Student wave ซึ่งขณะนั้นกำลังศึกษาอยู่ชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 6 และมีความจำเป็นต้องหยุดจัดรายการหนึ่งรายการเพื่อเตรียมตัวสอบเข้าเรียน
ต่อในระดับมหาวิทยาลัย คุณประภาพรณเล่าว่า ได้แจ้งเรื่องจะขอหยุดพักให้กับคณะกรรมการ
คือ หมอชอบ หรือคุณบุญชอบ ทับไกร ได้รับทราบแล้ว เป็นเวลาหลายเดือนเพื่อที่ทางสถานีจะได้
เตรียมหาคนมาจัดแทนได้อย่างทันที่

ในกรณีที่นักจัดรายการลาออกกะทันหันและยังไม่สามารถหาคนมาแทนได้คณะกรรมการ
จะขอความร่วมมือนักจัดรายการที่จัดในเวลาใกล้เคียงกันหรือมีแนวทางการดำเนินรายการ
รูปแบบ เนื้อหา ใกล้เคียงกันให้มาดำเนินรายการแทนชั่วคราว

นอกจากนี้ จากการเข้าร่วมรับฟังการประชุมระหว่างคณะกรรมการและอาสาสมัครเมื่อ
วันที่ 24 พฤศจิกายน 2551 พบว่า อาสาสมัครแต่ละคนจะรายงานความคืบหน้าว่าในแต่ละเดือนมี
ใครลาออกไปบ้าง เพื่อให้อาสาสมัครที่เหลืออยู่ช่วยกันชักชวนคนในชุมชนเข้ามาทำงานเพิ่ม อีกทั้ง
ในที่ประชุมคณะกรรมการยังได้กำชับกับอาสาสมัครทุกคนว่า หากมีความจำเป็นต้องหยุดปฏิบัติ
หน้าที่ให้แจ้งกับคณะกรรมการให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่มิได้กำหนดระเบียบตายตัวว่าจะต้อง
แจ้งลาออกล่วงหน้ากี่วัน

ทั้งนี้ในระยะตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน 2551 พบว่า มีอาสาสมัครลาออก
ไปประมาณ 10 คน ด้วยสาเหตุ 2 ประการ คือ (1) ในส่วนของเยาวชนหยุดจัดรายการเนื่องจาก
ต้องเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัย (2) ติดภารกิจในการประกอบอาชีพ เช่น ย้ายไปทำงาน

กรุงเทพฯ ขยายพื้นที่ทำการเกษตรเพิ่มทำให้ไม่มีเวลา ซึ่งในระยะ 3 เดือนทางสถานีมีการประชุมที่ไม่สม่ำเสมอส่งผลให้การรับทราบปัญหาต่างๆล่าช้า อีกทั้งคณะกรรมการของทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครไม่ได้ใช้กลยุทธ์เชิงรุกส่งผลให้จำนวนอาสาสมัครเริ่มลดน้อยถอยลงเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ต้องปิดสถานีประมาณ 3-4 วันต่อสัปดาห์ (มนตรี พุฒทอง, อาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 4 กุมภาพันธ์ 2552)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรมีการกำหนดวิธีการหาตัวแทนเมื่อมีอาสาสมัครเลิกทำงานอย่างเป็นระบบ ดังนี้

- (1) สอบถามอาสาสมัครหน้าใหม่ถึงระยะเวลาโดยประมาณที่จะเข้ามาทำงานได้ เพื่อที่จะได้เตรียมพร้อมในการหาอาสาสมัครมาเติมเต็มให้เกิดความต่อเนื่อง
- (2) นักจัดรายการที่ลาออกควรมีหน้าที่ในการหาคนมาเสริมอย่างทันที่ด้วย เพื่อที่การดำเนินงานของทางสถานีจะได้ดำเนินต่อไปอย่างเป็นปกติ และมีความคล่องตัวดังเดิม
- (3) ควรกำหนดระยะเวลาการแจ้งลาออกอย่างน้อย 1 เดือน หากไม่มีเหตุฉุกเฉิน เพื่อที่ทางคณะกรรมการจะได้ดำเนินการสรรหาอาสาสมัครหน้าใหม่มาทดแทนได้อย่างทันที่